

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідуючий відділом

докторантури та аспірантури

ж. т. н., доц. Волков О. М.

_____ 2020 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ВИКЛАДАННЯ І НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ОСВІТІ»**

Рівень вищої освіти   Третій рівень освіти
Ступінь вищої освіти / Освітньо-кваліфікаційний рівень – «Доктор філософії»
Галузь знань   27 Транспорт
Спеціальність   271 Річковий та морський транспорт
Освітня програма   «Навігація, морська інженерія та безпека судноплавства»
Кафедра філософії
Кафедра суднової електромеханіки та електротехніки

2020 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Викладання і навчання в сучасній вищій освіті» розроблена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії «Навігація, морська інженерія та безпека судноплавства».

Розробники: д. т. н., проф. В. М. Захарченко, к. психол. н., доц. В. П. Натаров

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри філософії

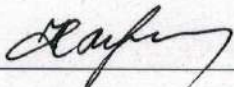
Протокол від «26» серпня 2020 р. № 1

Завідувач кафедри І. А. Доннікова

Секретар кафедри О.М. Шевчук

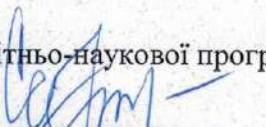
Робочу програму схвалено на засіданні кафедри суднової електромеханіки та електротехніки

Протокол від «26» серпня 2020 р. № 1

Завідувач кафедри М. Й. Муха

Секретар кафедри А. О. Дранкова

Протокол від «26» серпня 2020 р. № 1

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії д.т.н., доц.. Сагіним С.В.

1. Загальний опис навчальної дисципліни.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Викладання і навчання в сучасній вищій освіті» є засвоєння аспірантами педагогічних закономірностей управління пізнавальною діяльністю здобувачів та методології самореалізації як науковця у процесі викладання в закладах вищої освіти; ознайомлення здобувачів наукового ступеня доктора філософії з основними цілями і принципами Болонського процесу, основними інструментами Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) та особливостями їх впровадження в системі вищої освіти України.

Мова навчання – українська.

Статус дисципліни – обов'язкова.

Навчальна дисципліна забезпечує набуття перелічених нижче компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

Компетентності:

ЗК2. Соціальна відповідальність за результати власної наукової діяльності та за об'єктивність аналізу результатів наукової діяльності інших.

ЗК3. Саморозвиток і самовдосконалення протягом життя, відповідальність за якість навчання інших.

Програмні результати навчання:

ПРН2. Знання та розуміння загальних принципів Етичного кодексу вченого України та досвід їх застосування у науковій та викладацькій діяльності.

ПРН5. Знання та розуміння принципів педагогіки, психології та методології викладання у вищій освіті, а також основних принципів, тенденцій та інструментів Європейського простору вищої освіти.

Кількість кредитів – ЄКТС 2

Форма підсумкового контролю – **екзамен**

2. Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Успішне завершення програми навчальної дисципліни «Викладання і навчання в сучасній вищій освіті» передбачає здобуття аспірантом наступних результатів навчання:

1. Знання етичних норм дослідницької праці в процесі науково-педагогічної діяльності та методології самореалізації у навчальному процесі;

2. Знання структури процесу навчання у закладах вищої освіти та педагогічних факторів, які впливають на взаємовідносини викладача і курсантів;

3. Знання новітніх технологій застосування активних методів навчання та особливостей підготовки і проведення всіх видів аудиторних занять

4. Знання методик саморозвитку і самовдосконалення протягом життя.

5. Знання основних цілей (завдань), інструментів, принципів та положень Болонського процесу та Європейського простору вищої освіти.

6. Уміння ідентифікувати рівні і ступені вищої освіти, академічні та професійні кваліфікації з використанням рамок кваліфікацій.

7. Уміння формувати робочі програми навчальних дисциплін.

8. Знання та розуміння основних складових зовнішнього та внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

9. Уміння зрозуміло та недвозначно доносити результати дослідження та власні висновки з використанням різних засобів, у тому числі медійних.

3. Програма, структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Навчальне навантаження (години)							
	Денна форма навчання				Заочна форма навчання			
	Кількість аудиторних годин	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні роботи	Кількість аудиторних годин	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні роботи
Розділ 1. Педагогічний процес у ЗВО								
Тема 1. Методологія процесу навчання у інформаційній парадигмі освіти.	2	1	1	-	2	1	1	-
Тема 2. Інноваційно – випереджувальна характеристика педагогічного процесу у закладі вищої освіти.	1	1	-	-	1	-	1	-
Тема 3. Сучасні інноваційні форми та методи навчання у вищій школі.	1	1	-	-	1	-	1	-
Тема 4. Технологія підготовки та методика проведення аудиторних форм занять.	2	1	1	-	2	1	1	-
Тема 5. Колектив здобувачів як об'єкт педагогічного впливу.	2	1	1	-	2	1	1	-
Тема 6. Методика самовдосконалення викладача вищої освіти.	2	1	1	-	2	1	1	-
Розділ 2. Основні принципи, тенденції та інструменти Європейського простору вищої освіти.								
Тема 1. Основні завдання, принципи та етапи формування Європейського простору вищої освіти. Документи та основні положення Болонського процесу	1	1	-	-	1	1		-
Тема 2. Рівні та ступені вищої освіти. Освітні та професійні кваліфікації. Рамки кваліфікацій	3	1	2	-	3	1	2	-
Тема 3. Нормативно-правова база реформування вищої освіти України відповідно до принципів Болонського процесу. Забезпечення якості вищої освіти	2	2	-	-	2	2	-	
Тема 4. Формування робочих програм навчальних дисциплін	4	2	2	-	4	2	2	-
Всього аудиторних годин	20	12	8	-	20	12	8	-
Самостійна робота (години)	40				40			
Загальний обсяг годин навчальної дисципліни	60				60			

4. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Перелік інструментів, обладнання та програмного забезпечення, використання яких передбачає виконання практичних (семінарських) занять
1.	Методологія процесу навчання у інформаційній парадигмі освіти.	Мультимедійні засоби
2.	Технологія підготовки та методики проведення аудиторних занять.	
3.	Колектив здобувачів як об'єкт педагогічного впливу.	
4.	Методика самовдосконалення викладача вищої освіти.	
5.	Рівні та ступені вищої освіти у Європейському просторі вищої освіти. Рамки кваліфікацій.	
6.	Формування робочих програм навчальних дисциплін.	

5. Завдання для самостійної роботи

- опрацювання лекційного матеріалу;
- самостійне опрацювання всіх розділів навчальної дисципліни;
- підготовка до практичних занять.

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом.

7. Методи контролю

Контроль навчальних досягнень здійснюється у вигляді поточного та семестрового контролю. Форма семестрового контролю – екзамен.

№ з/п	Результати навчання за навчальною дисципліною	Методи демонстрації	Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, які використовуються для демонстрації здобутих результатів навчання за навчальною дисципліною
1.	Знання етичних норм дослідницької праці в процесі науково-педагогічної діяльності та методології самореалізації у навчальному процесі;	Відповіді на запитання теоретичного матеріалу на лекціях та на практичних заняттях (№ 1)	Мультимедійне обладнання для презентацій та дискусій

2.	Знання структури процесу навчання у закладах вищої освіти та педагогічних факторів, які впливають на взаємовідносини викладача і курсантів.	Відповіді на запитання теоретичного матеріалу на лекціях та на практичних заняттях(№ 2)	Мультимедійне обладнання для презентацій та дискусій
3.	Знання новітніх технологій застосування активних методів навчання та особливостей підготовки і проведення всіх видів аудиторних занять.	Відповіді на запитання теоретичного матеріалу на лекціях та на практичних заняттях(№ 3)	
4.	Знання методик саморозвитку і самовдосконалення протягом життя.	Відповіді на запитання теоретичного матеріалу на лекціях та на практичних заняттях(№ 4)	
5.	Знання основних цілей (завдань), інструментів, принципів та положень Болонського процесу та Європейського простору вищої освіти.	Відповіді на запитання теоретичного матеріалу на лекціях та на практичних заняттях (№ 5, 6)	
6.	Уміння ідентифікувати рівні і ступені вищої освіти, академічні та професійні кваліфікації з використанням рамок кваліфікацій.	Відповіді на запитання теоретичного матеріалу на лекціях та на практичних заняттях (№ 5, 6)	
7.	Уміння формувати робочі програми навчальних дисциплін.	Відповіді на запитання теоретичного матеріалу на лекціях та на практичних заняттях (№ 6)	Мультимедійне обладнання для презентацій та дискусій
8.	Знання та розуміння основних складових зовнішнього та внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.	Відповіді на запитання теоретичного матеріалу на лекціях та на практичних заняттях (№ 6)	
9.	Уміння зрозуміло та недвозначно доносити результати дослідження та власні висновки з використанням різних засобів, у тому числі медійних.	Презентація, виступи на практичних заняттях та обґрунтована доповідь, у тому числі із використанням медійних засобів	

8. Схема оцінювання

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЗВО	Критерії оцінювання
відмінно	A	Аспірант виявив всебічні системні й глибокі знання навчального матеріалу і вміння вільно виконувати передбаченні програмою завдання, ознайомлені з основною і додатковою літературою, засвоїв взаємозв'язок основних категорій та понять з дисципліни, усвідомлює значення наукових знань для організації педагогічного процесу та науково-педагогічної діяльності викладача, творчо використовує їх при розв'язанні ситуаційних психолого-педагогічних завдань.
добре	B	Аспірант виявив повне знання навчального матеріалу, успішно виконав передбаченні програмою завдання, засвоїв рекомендовану і основну літературу, засвідчив системні знання з викладання і навчання і здатний до їх самостійного поповнення та оновлення під час подальшої навчальної роботи і професійної діяльності.
	C	Аспірант виявив повне знання навчального матеріалу, успішно виконав передбаченні програмою завдання, засвоїв рекомендовану і основну літературу, засвідчив системні знання з дисципліни і здатний до їх самостійного поповнення та оновлення під час подальшої навчальної роботи і професійної діяльності. Одночасно він допустив несуттєві неточності, пропуски, помилки які не зміг самостійно виправити.
задовільно	D	Аспірант виявив часткові знання основного навчального матеріалу, частково впорався із виконанням передбачених програмою завдань, ознайомлен із частиною рекомендованої літературою, але допустив суттєві помилки на практичних заняттях.
	E	Аспірант виявив незначні знання основного навчального матеріалу, в обсязі, потрібного для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією, частково впорався з виконанням передбачених програмою завдань, не ознайомлений із більшою частиною рекомендованої літератури, допустив суттєві помилки на практичних заняттях, які зміг виправити за допомогою викладача.
незадовільно	Fx	Аспірант виявив значні упущення в знаннях основного навчального матеріалу, допустивши принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не ознайомлений з основною літературою; відсутні знання з розділу викладання, або їх недостатньо для продовження навчання чи початку професійно-педагогічної діяльності.

9. Рекомендована література

Основна:

1. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти.-К.: Компас, 2017. 213 с.
2. Навчальний процес у вищій педагогічній школі / За ред. акад. О. Г. Мороза – К.: Феникс, 2017 – 512с.
3. Курлянд З.Н. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова, І.О. Бартенєва, І.М. Богданова. – 3-є вид., переробл., доповн. – К.: знання, 2017. – 495 с.

4. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Видавничий центр «Просвіта»; Пошуково-видавниче агентство «Книга Пам'яті України», 2020. – 368 с.
  5. Слепкань З. І., Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. – К.: Вища школа, 2005 – 240с.
  6. Правові засади реалізації Болонського процесу в Україні: монографія / Колектив авторів: Бугров В., Гожик А., Жданова К., Зарубінська І., Захарченко В., Калашнікова С., Козієвська О., Линьова І., Луговий В., Оржель О., Рашкевич Ю, Таланова Ж., Шитікова С.; за заг. ред. В. Лугового, С. Калашнікової: К. - ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014, 156 с.
  7. Захарченко В.М., Журавльова Ю.О., Журавльов Т.О., Гусева С.О. Україна у світовому освітньому просторі початку ХХІ століття. – Одеса: ОНМА, 2007. – 268 с. (Укр.)
  8. Журавський В.С. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти: науково-методичне видання.-К.: Політехніка, -2003.
  9. Степко М.Ф. Болонський процес і навчання впродовж життя. Монографія. НТУ , «ХП», -2004 с.
  10. Степко М.Ф. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу: у 2-х ч. -К.:Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008.-173 с.
  11. Національний освітній глосарій: вища освіта. Друге видання, перероблене і доповнене / Довідкове видання // В.М. Захарченко, С.А. Калашнікова, В.І. Луговий, А.В. Ставицький, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова. - Київ, ТОВ «Видавничий дом «Плеяда»», 2014. – 99
  12. Болонський процес у фактах і документах/ Упорядники Степко М.Ф., Болубаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І.. Київ - Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім.В.Гнатюка, 2003. - 52 с.
- Допоміжна:*
13. Драчук А. Соціально-психологічний портрет студентів за роки становлення України як самостійної держави // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2009. - №4. – с. 84-86.
  14. Жигайло Н. Психологічні проблеми адаптації студентів-першокурсників і шляхи їх вирішення // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2014. - №4. – с. 107-112.
  15. Конопкин О.А. Общая способность к саморегуляции как фактор субъективного развития // Вопросы психологии. – 2017. – №2. – с. 128-135.
  16. Натаров В.П. Викладання і навчання: психолого-педагогічний аспект: навч. посіб./ В.П. Натаров. – Одеса: НУ «ОМА», 2019, - 164 с.
  17. Научитель Е. Адаптація студента в вузе // Практична психологія та соціальна робота. – 2018. - №7. – с. 21-23.
  18. Подоляк Л. Г. Психологія раннього юнацтва // Психологічна газета. – 2014. - №18. – с. 28-31.
  19. Попелюшко Р. П. Аналіз вивчення проблеми формування самооцінки студентської молоді // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. - №2. – с. 47-52.
  20. Поторій Я. І. Особливості ціннісно-мотиваційної сфери студента // Практична психологія та соціальна робота. – 2017. - №2. – с. 36-39.
  21. Лісабонська конвенція (Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_308#Text

22. The Bologna Declaration of 19 June 1999 http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/Ministerial_conferences/02/8/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf
23. Sorbonne Declaration 1998 <http://www.ehea.info/page-sorbonne-declaration-1998>
24. Комюніке конференції міністрів вищої освіти Європи (Берлін, 19 вересня 2003 року) –https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_754#Text
25. ECTS User's Guide https://ec.europa.eu/assets/eac/education/ects/users-guide/docs/ects-users-guide_en.pdf
26. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (укр.)
27. https://enqa.eu/indirme/esg/ESG%20in%20Ukrainian_by%20the%20British%20Council.pdf
28. Закон України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
29. Закон України «Про вищу освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
30. Національна рамка кваліфікацій <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>
31. В.М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / Київ, ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014 – 120 с.
32. Базовані на дослідженнях викладання і навчання в Європейському просторі вищої освіти / В. Луговий, В. Захарченко, В. Ткаченко // Педагогічна газета. – 2018. – травень-червень. – № 3. – С. 3
33. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003 - 2004 рр.)/ За ред. В.Г. Кременя, авт. кол.: Степко М.Ф., Болюбаш Я. Я., Шинкарук В. Д., Грубінко В. В., Бабин І.І. - Київ - Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2004. - 147 с.
34. Ван дер Венде М.К. Болонская декларация: расширение доступностей повышение конкурентоспособности высшего образования в Европе // Высшее образование в Европе. -2000. - Том XXУ.-№ 3.
35. Долженко О.В. Сорбонская и Болонская декларации: Информация к размышлению... // Вестник высшей школы: Аіта таіег. -2000. -№ 6.
36. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. - К.: ШЦ «Видавництво «Політехніка», 2003. - 200 с.
37. Кремень В.Г. Болонский процес: сближение, а не унификация//Зеркало недели. - № 48(473). -13-19 декабря 2003.
38. Матеріали науково-практичного семінару „Кредитно-модульна система підготовки фахівців у контексті Болонської декларації". Львів, 21-23 листопада 2003. - Львів: «Львівська політехніка». -Ніс.
39. Рамка кваліфікацій у сфері наук про навколишнє середовище. В.М. Захарченко та інші. – Одеса: НУ «ОМА», 2017. – 32 с.
40. Рамки кваліфікацій у Європейському освітньому просторі. Навчально-методичний посібник / В.М. Захарченко, М. В. Міусов, Д. Г. Парменова // Проект 544524-TEMPUS-1-2013-1-PL-TEMPUS-SMHES - Одеса: НУ «ОМА», 2017. – 88 с.
41. В.М. Захарченко, Н.І. Тимошенко. Розроблення і впровадження рамок кваліфікацій та стандартів вищої освіти у сфері наук про навколишнє середовище в Україні: аналітичний огляд. / Проект 544524-TEMPUS-1-2013-1-PL-TEMPUS-SMHES - Одеса: НУ «ОМА», 2017. – 100 с.

7. Інформаційні ресурси в інтернеті

1. <http://lib.onu.edu.ua/> - бібліотека ОНУ ім. І.І. Мечнікова
2. <http://www.ognb.odessa.ua/> - бібліотека імені Горького
3. <http://www.nbu.gov.ua/> - бібліотека імені В. Вернадського
4. <http://lib-gv.univ.kiev.ua/> - бібліотека імені Максимовича, КНУ
5. <http://www.filosof.com.ua/> - Інститут філософії ім. Г. Сковороди
6. <http://www.biblioteka.org.ua/> - Українська електронна бібліотека
7. <http://www.dissercat.com/> - Научная электронная библиотека диссертаций и авторефератов
8. <https://mon.gov.ua/>
9. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
10. ECTS information https://ec.europa.eu/assets/eac/education/ects/users-guide/index_en.htm
11. <https://naqa.gov.ua/>